

ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS 2025 METŲ VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITA

Parengė: Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro direktorė Daiva Januševičienė

TURINYS

ĮVADAS	1
DEMOGRAFINĖ SITUACIJA.....	2
2025 METŲ ZARASŲ R. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ	
RODIKLIŲ PROFILIS	4
SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ.. ..	9
IŠVADOS	15
REKOMENDACIJOS.....	16

I SKYRIUS IVADAS

Visuomenės sveikatos stebėseną Zarasų rajono savivaldybėje vykdoma remiantis Bendraisiais savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatais, patvirtintais Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Pateikiami rodikliai parodo, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2014 m. birželio 26 d. nutarimu Nr. XII-964 „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų strategijos patvirtinimo“ (toliau – Lietuvos sveikatos strategija), tikslai ir uždaviniai.

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą parodančius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms.

Lietuvos sveikatos strategijos strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni, pailgėtų jų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai.

Lietuvos sveikatos strategijoje nustatyti šie 4 tikslai:

1. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį;
2. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką;
3. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą;
4. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius.

Ataskaita parengta naudojantis viešai prieinamais sveikatos statistikos duomenų šaltiniais:

- Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas;
- Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema sveikstat.hi.lt;
- Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras;
- Higienos instituto informacija;
- Valstybinės ligonių kasos prie Sveikatos apsaugos ministerijos informacija;
- Traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos informacinė sistema (IS).

Nuo 2019 m. nėra teikiamas rodiklis Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyventojų, kadangi Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2018 m. birželio 19 d. įsakymu Nr. A1-296 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. liepos 28 d. įsakymo Nr. A1-212 „Dėl Socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaitos savivaldybės vaiko teisių apsaugos tarnyboje (skyriuje) tvarkos aprašo patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios“ nuo 2018 m. liepos 1 d. pripažinta netekusi galios Socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus apskaita ir šios apskaitos tvarka. Taip pat nepateikiami viešai tiekiamo geriamojo vandens ir nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumo vartotojams duomenys, nes Lietuvos statistikos departamentas neteikia namų ūkių skaičiaus.

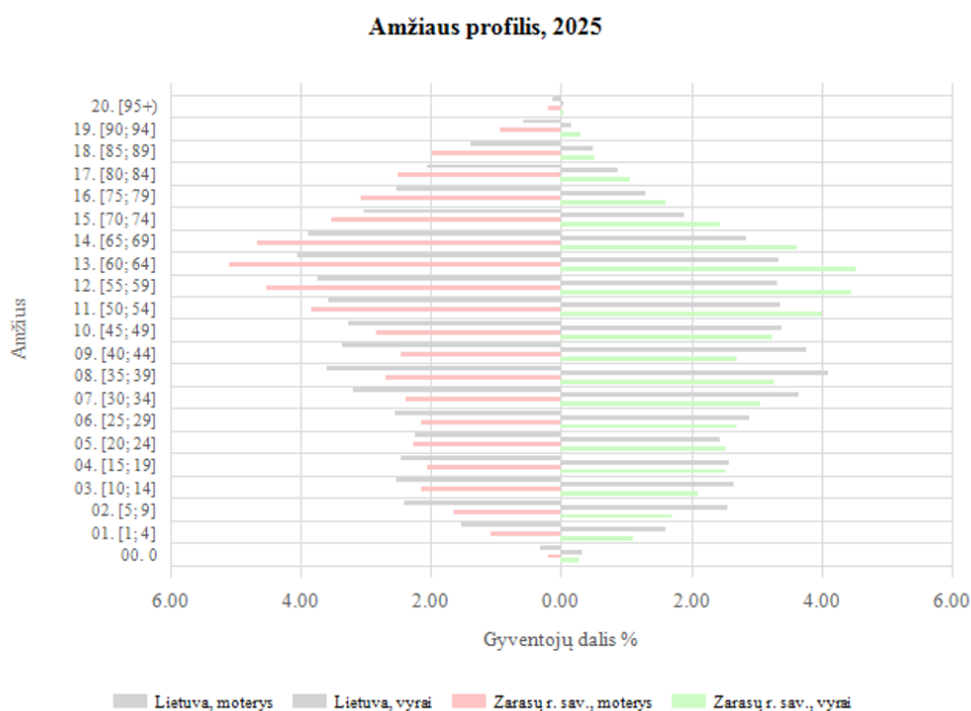
II SKYRIUS DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

Zarasų rajono savivaldybėje gyventojų skaičius ir 2025 m. toliau mažėjo. **2025 m. pradžioje Zarasų rajono savivaldybėje gyveno 14 032 nuolatiniai gyventojai**, t. y. 329 gyventojais, arba 2,3 proc., mažiau nei 2024 m. pradžioje, kai rajone gyveno 14 361 gyventojas. Per pastaruosius penkerius metus gyventojų skaičius sumažėjo nuo 15 114 gyventojų 2021 m. iki 14 032 gyventojų 2025 m. – iš viso **1 082 gyventojais, arba 7,2 proc.** Tai rodo besitęsiančią ilgalaikę Zarasų rajono depopuliacijos tendenciją.

2025 m. pradžioje mieste gyveno **6 156 gyventojai (43,9 proc.)**, o kaimiškoje savivaldybės teritorijoje – **7 876 gyventojai (56,1 proc.)**, todėl daugiau nei pusę Zarasų rajono gyventojų sudarė kaimo gyventojai. Darbingo amžiaus gyventojų buvo **8 675**, jie sudarė 61,8 proc. visų savivaldybės gyventojų. Tokia teritorinė gyventojų struktūra svarbi vertinant sveikatos ir socialinių paslaugų prieinamumą, ypač vyresnio amžiaus ir atokiau nuo rajono centro gyvenantiems asmenims.

Neigiamą demografinę situaciją dar labiau išryškina **gimstamumo ir mirtingumo santykis**. 2025 m. Zarasų rajono savivaldybėje gimė **59 vaikai**, o mirė **292 gyventojai**, todėl natūralus gyventojų pokytis buvo ryškiai neigiamas – **–233 gyventojai**. Mirusiųjų skaičius buvo beveik **5 kartus didesnis** už gimusiųjų skaičių. Palyginti su 2024 m., kai rajone gimė 75 vaikai, 2025 m. gimusiųjų skaičius sumažėjo **16 vaikų, arba 21,3 proc.** Mirusiųjų skaičius nepakito – tiek 2024 m., tiek 2025 m. mirė po 292 gyventojus. 2025 m. užfiksuotas mažiausias gimusiųjų skaičius per analizuojamą 2015–2025 m. laikotarpį. Tai rodo, kad 2024 m. stebėtas nedidelis gimimų skaičiaus padidėjimas buvo trumpalaikis ir nepakeitė ilgalaikės mažėjančio gimstamumo tendencijos.

Zarasų rajono demografinė situacijai didelę reikšmę turi ne tik gyventojų skaičiaus mažėjimas, bet ir **gyventojų amžiaus struktūros pokyčiai**. 2025 m. amžiaus profilis, lyginant Zarasų rajono savivaldybę su Lietuva, atskleidžia ryškius visuomenės senėjimo požymius (1 pav.). Zarasų rajone santykinai gausesnės yra vyresnio amžiaus gyventojų grupės, ypač **55–69 metų**, o jaunesnio amžiaus gyventojų dalis yra mažesnė. Siauresnė demografinės piramidės apatinė dalis taip pat atspindi mažą vaikų skaičių ir ilgalaikį žemo gimstamumo poveikį rajono gyventojų struktūrai.

1 pav. Zarasų rajono savivaldybės ir Lietuvos gyventojų pasiskirstymas pagal amžių ir lytį 2025 m.

Šaltinis : Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Amžiaus profilyje matyti, kad vyresnio amžiaus gyventojų dalis Zarasų rajone daugelyje amžiaus grupių yra didesnė nei atitinkamų grupių dalis Lietuvoje. Ypač svarbios gausios **55–64 metų gyventojų grupės**, nes artimiausiais metais daliai šių gyventojų pereinant į 65 metų ir vyresnių asmenų grupę visuomenės senėjimo procesas gali dar labiau ryškėti. Mažas gimstamumas, mažėjantis jaunesnio amžiaus gyventojų skaičius ir santykinai didelė vyresnių gyventojų dalis formuoja nepalankią rajono demografinę struktūrą. Gyventojų senėjimas savo ruožtu didina lėtinių neinfekcinių ligų, sveikatos priežiūros, slaugos, ilgalaikės priežiūros ir socialinių paslaugų poreikį.

Apibendrinant, 2025 m. Zarasų rajono savivaldybės demografinę situaciją apibūdina trys tarpusavyje susijusios tendencijos – **besitęsiantis gyventojų skaičiaus mažėjimas, ryškiai neigiamas natūralus gyventojų pokytis ir visuomenės senėjimas**. Mažėjantis gimimų skaičius ir didelis mirčių skaičius neužtikrina natūralios gyventojų kaitos, o vyresnio amžiaus gyventojų dalies didėjimas keičia rajono sveikatos ir socialinių paslaugų poreikių struktūrą. Šios tendencijos pagrindžia **gyventojų skaičiaus mažėjimo ir populiacijos senėjimo** išskyrimą kaip vieną svarbiausių 2025 m. Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos problemų.

Socioekonominė situacija savivaldybėje. Zarasų rajono savivaldybės socioekonominė situacijai 2025 m. ir toliau buvo būdingi ryškesni socialiniai ir ekonominiai netolygumai, palyginti su šalies vidurkiu. Vienas iš svarbiausių situaciją apibūdinančių rodiklių – **ilgalaikio nedarbo lygis**, kuris Zarasų rajono savivaldybėje 2025 m. siekė **3,0 proc.**, kai Lietuvoje – **1,6 proc.** Taigi rajono rodiklis buvo beveik 1,9 karto didesnis už šalies vidurkį. Absoliučiais skaičiais ilgalaikis nedarbas apėmė **264 asmenis**, o trejų metų rodiklio vidurkis taip pat siekė 3,0 proc. Ilgalaikis nedarbas yra reikšmingas ne tik ekonominiu, bet ir visuomenės sveikatos požiūriu, nes ilgą laiką darbo neturintys asmenys susiduria su didele socialinės atskirties rizika, mažesnėmis pajamomis ir ribotesnėmis galimybėmis tenkinti kasdienius bei sveikatos priežiūros poreikius.

Socialinį ir ekonominį gyventojų pažeidžiamumą atspindi ir **socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius**. 2025 m. Zarasų rajono savivaldybėje šis rodiklis siekė **28,3/1 000 gyventojų**, kai Lietuvos vidurkis buvo 13,4/1 000 gyventojų. Zarasų rajono rodiklis šalies vidurkį viršijo daugiau nei **2 kartus (santykis – 2,11)**. Absoliutus socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius siekė **391**, o trejų metų rodiklio vidurkis – 30,3/1 000 gyventojų. Šie duomenys rodo, kad ekonominis pažeidžiamumas ir socialinės paramos poreikis daliai Zarasų rajono gyventojų išlieka aktualūs.

Tam tikrus socialinės atskirties požymius atskleidžia ir vaikų bei jaunimo situaciją apibūdinantys duomenys. **Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, rodiklis** 2025 m. Zarasų rajono savivaldybėje siekė **58,1/1 000 mokinių**, kai Lietuvos vidurkis buvo 44,4/1 000 mokinių. Absoliučiais skaičiais savivaldybėje buvo **58 mokyklinio amžiaus vaikai, nesimokantys mokyklose**. Vertinant šį rodiklį svarbu atsižvelgti į tai, kad nesimokymo priežastys gali būti įvairios – dalį šių atvejų gali sudaryti išvykę iš šalies ar dėl kitų priežasčių mokyklose nesimokantys vaikai. Todėl vien šio rodiklio dydis neleidžia daryti išvados, kad visi šie atvejai tiesiogiai susiję su socialinėmis problemomis.

Socialinės aplinkos situaciją papildė **policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje** duomenys. 2025 m. Zarasų rajono savivaldybėje šis rodiklis siekė **26,1/1 000 gyventojų**, kai Lietuvoje – 19,3/1 000 gyventojų. Per metus savivaldybėje užregistruotas **361 pranešimas**, o Zarasų rajono rodiklis Lietuvos vidurkį viršijo **1,35 karto**. Didesnis nei šalies vidurkis rodiklis rodo, kad smurto artimoje aplinkoje problema ir pagalbos nuo smurto nukentėjusiems ar jo riziką patiriantiems asmenims prieinamumas išlieka aktualūs.

Apibendrinant, 2025 m. Zarasų rajono savivaldybės socioekonominė situacija pagal analizuotus rodiklius išliko sudėtingesnė nei vidutiniškai šalyje. Tai labiausiai atspindi beveik du kartus už Lietuvos vidurkį didesnis ilgalaikio nedarbo lygis ir daugiau nei du kartus didesnis socialinę pašalpą gaunančių šeimų rodiklis. Nepalankesni už šalies vidurkį buvo ir mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, bei policijoje užregistruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje rodikliai. Socialiniai ir ekonominiai veiksniai yra svarbūs vertinant bendrą savivaldybės gyventojų gerovę ir sveikatos netolygumus, todėl jų pokyčius tikslinga nuosekliai stebėti ir vertinti kartu su kitais visuomenės sveikatos rodikliais.

Sveikata savivaldybėje. 2025 m. Zarasų rajono savivaldybės gyventojų sveikatos situacija išliko sudėtinga, o dalis pagrindinių sveikatos rodiklių buvo prastesni už Lietuvos vidurkį. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė Zarasų rajone siekė 73,2 metų, kai Lietuvoje – 77,9 metų, todėl rajono gyventojų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė buvo 4,7 metų trumpesnė. Išvengiamas mirtingumas savivaldybėje siekė 85,0 proc., kai Lietuvoje – 76,3 proc.

Didžiausią susirūpinimą ir toliau kelia lėtinės neinfekcinės ligos. 2025 m. nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 165 gyventojai, o mirtingumo rodiklis siekė 1 192,7/100 000 gyventojų ir buvo 1,79 karto didesnis už Lietuvos rodiklį. Nuo piktybinių navikų mirė 55 gyventojai, o mirtingumo rodiklis – 397,6/100 000 gyventojų – 1,45 karto viršijo Lietuvos vidurkį. Nuo cerebrovaskulinių ligų mirė 25 gyventojai.

Nepalanki situacija stebėta ir vertinant II tipo cukrinį diabetą – 2025 m. sergamumo rodiklis siekė 144,6/10 000 gyventojų ir buvo daugiau nei du kartus didesnis už Lietuvos vidurkį. Gyventojų dalyvavimas ligų prevencinėse programose taip pat buvo mažesnis nei vidutiniškai šalyje: krūties vėžio prevencinėje programoje dalyvavo 37,3 proc., gimdos kaklelio vėžio – 69,0 proc., storosios žarnos vėžio – 53,4 proc., o širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje – 32,4 proc. tikslinės populiacijos.

III SKYRIUS

2025 METŲ ZARASŲ RAJONO SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Strategijoje iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas, kurį sudaro 60 unifikuotų rodiklių, apibūdinantis strategijos siekinius. Rodikliai pateikti **2025 metų Zarasų r. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilyje**.

2025 metų Zarasų r. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilio lentelės stulpelių pavadinimų paaiškinimai:

savivaldybės reikšmės:

1) tendencija – skaičiuojama pastariesiems penkiems metams nuo analizuojamų metų;

➡ Nekinta ⬆ Didėja ⬇ Mažėja

2) rodiklis – savivaldybės rodiklio reikšmė 2025 m.

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis atspindi geriausią situaciją, žymimos **žalia**

spalva;

- 12 savivaldybių, kuriose stebimas rodiklis rodo prasčiausią situaciją, žymimos **raudona**

spalva;

- likusių 36 savivaldybių rodikliai vertinami kaip atitinkantys Lietuvos vidurkį, žymimos

geltona spalva;

3) kiekis – savivaldybės atvejų skaičius (absoliutus skaičius);

4) 3 metų vidurkis – savivaldybės 3 metų rodiklio reikšmės vidurkis;

5) santykis – savivaldybės 2025 m. rodiklio reikšmės santykis su Lietuvos 2025 m.

rodiklio vidurkio reikšme;

Lietuvos reikšmės:

1) rodiklis – Lietuvos rodiklio reikšmė 2025 m.

2) blogiausia – blogiausia rodiklio reikšmė tarp visų 60 savivaldybių;

3) sritis – savivaldybės rodiklio reikšmė lyginama su Lietuvos rodiklio reikšmės pasikliausimuoju intervalu ir jei savivaldybės reikšmė patenka į Lietuvos pasikliautinų intervalų ribą – spalvinama **geltonai**;

- šviesiai pilka kairėje – 25% savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės blogiausios;

- tamsiai pilka viduryje – 50 % savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės patenka į Lietuvos rodiklio reikšmės pasikliautinąjį intervalą;

- šviesiai pilka dešinėje – 25% savivaldybių, kurių rodiklių reikšmės geriausios;

4) geriausia – geriausia rodiklio reikšmė tarp visų 60 savivaldybių.

Sutruppinimų paaiškinimai:

SMR – standartizuotas mirtingumas.

Pastabos:

1. Rodiklis socialinės rizikos šeimų skaičius 1 000 gyventojų ataskaitoje nebeteikiamas, nes nuo 2018 m. liepos 1 d. buvo panaikinta Socialinės rizikos šeimų, auginančių vaikus, apskaita ir šios apskaitos tvarka.

2025 metų Zarasų rajono sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

[illegible]

Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.	➡	0.0	0	0.0	0.00	0.9	3.1		0.0
Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje sk. 10 000 gyv.	⬆	114.8	42	140.9	0.85	135.0	189.6		77.6
Asmenų, pirmą kartą nustatytas sumažėjęs dalyvumo lygis, sk. 10 000 gyv.	⬆	78.4	68	69.3	1.11	70.8	128.2		49.7
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00–A09) 10 000 gyventojų (NVSC duom.)	⬆	128.7	178	72.5	0.75	170.7	301.0		4.6
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirt. nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.	⬆	28.9	4	11.8	8.03	3.6	28.9		0.0
SMR nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.	⬆	19.9	4	8.6	5.85	3.4	38.1		0.0
Mirt. nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv.	⬆	36.1	5	23.5	2.49	14.5	52.4		0.0
SMR nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv.	⬆	27.8	5	19.0	2.04	13.6	33.8		0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirt. transporto įvykiuose (V00–V99) 100 000 gyv.	⬆	7.2	1	18.8	1.36	5.3	44.3		0.0
SMR transporto įvykiuose (V00–V99) 100 000 gyv.	⬆	6.1	1	17.0	1.22	5.0	37.3		0.0
Pėsčiųjų mirt. nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.	➡	0.0	0	2.4	0.00	1.2	15.1		0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00–V99) sk. 100 000 gyv.	➡	43.4	6	49.4	0.77	56.5	100.6		0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Oro teršalų (KD2,5 ir/arba, 10 ir/arba azoto dioksido) vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje (µg/m³)	➡	0.0	0	0.0		0.0	0.0		0.0
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alk. gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psich. medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirt. nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	⬆	0.0	0	4.7	0.00	3.7	20.8		0.0
SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	⬆	0.0	0	5.3	0.00	3.6	24.4		0.0
Mirt. nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	⬇	21.7	3	21.2	0.93	23.3	107.1		0.0
SMR nuo alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.	⬇	20.3	3	20.5	0.94	21.7	91.0		0.0
Gyv. sk., tenkantis 1 tabako licencijai	➡	251.5	13834	233.5	1.26	199.9	77.6		697.2
Gyv. sk., tenkantis 1 alkoholio licencijai	➡	219.6	13834	209.4	1.18	185.8	43.8		417.2
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	⬇	50.6	7	42.4	0.52	96.8	466.2		14.2
Vaikų (0–17 m.), apsinuodijusių narkotinėmis	⬆	5.6	1	10.6	1.60	3.5	55.4		0.0

medžiagomis, skaičius 10 000 vaikų									
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikų, žindyčių išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019)	↑	20.9	14	13.7	0.55	37.8	6.6		62.1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									
Išvengiamų hospitalizacijų (IH) sk. 1 000 gyv.	→	23.2	319	24.7	1.19	19.5	40.8		8.7
IH dėl cukrinio diabeto sk. (18+ m.) 1 000 gyv.	↓	1.9	23	1.6	1.06	1.8	3.7		0.9
4.2. Plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk. (2019)	↑	3.6	90	3.1	2.12	1.7	1.1		6.0
Šeimos gydytojų sk. 10 000 gyv. (2019)	→	6.7	10	7.2	0.93	7.2	2.5		13.8
Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.	↑	8.6	118625	8.0	0.90	9.6	4.8		12.1
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19, atsparumas vaistams) (visi) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↑	14.5	2	7.1	4.14	3.5	14.5		0.0
Serg. vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19, atsparumas vaistams) 100 000 gyv. (TB registro duomenys)	↑	14.5	2	7.1	5.58	2.6	14.5		0.0
Serg. ŽIV ir jo sukeltomis ligomis 10 000 gyv. (NVSC duomenys)	↓	0.0	0	0.0	0.00	0.6	1.4		0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikų mirtingumas 1000 gyvų gimusių	→	0.0	0	0.0	0.00	3.2	17.5		0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepijimo apimtys, %	↓	82.4	28	87.9	0.96	85.4	50.0		96.1
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomieliito, Haemophilus influenzae B skiepijimo apimtys (3 dozės), %	→	86.4	38	90.0	1.00	86.7	0.0		96.8
Vaikų (7-17 m.), neturinčių ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų, dalis (proc.)	↑	18.0	168	14.5	0.74	24.2	5.7		31.8
Paauglių (15-17 m.) gimdymų sk. 1000 15-17 m. moterų	→	5.9	1	1.9	4.92	1.2	9.5		0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									
Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	1192.7	165	1122.4	1.79	665.7	1265.0		332.4
SMR nuo kraujotakos sist. ligų (I00-I99) 100 000 gyv.	↓	883.7	165	847.4	1.40	629.8	883.7		408.8
Mirt. nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↑	397.6	55	397.6	1.45	274.9	457.9		133.0
SMR nuo piktybinių navikų (C00-C96) 100 000 gyv.	↑	293.6	55	306.1	1.16	253.7	426.6		143.0

Mirt. nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	↓	180.7	25	270.6	1.29	140.2	409.2		0.0
SMR nuo cerebrovaskulinių ligų (I60-I69) 100 000 gyv	↓	136.2	25	203.0	1.03	131.8	323.0		0.0
Serg. II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑	144.6	200	104.0	2.12	68.1	144.6		26.6
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje	↑	37.3	1280	40.6	0.67	55.5	27.1		66.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje	↑	69.0	2130	65.2	0.91	76.2	37.0		92.1
Tikslinės populiacijos dalis %, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje	↑	53.4	3028	46.3	0.91	58.4	31.2		70.7
Tikslinės populiacijos dalis %, dalyvavusi SKL programoje	↓	32.4	1341	30.5	0.93	34.9	16.2		50.1

2 pav. 2025 m. Zarasų r. savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Atsižvelgiant į 2 pav. nurodytus duomenis, pateikiamas savivaldybės rodiklių santykio su Lietuvos vidurkiu vertinimas:

1. 9 rodiklių reikšmės yra geresnės už Lietuvos vidurkį (žalioji zona):

- Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15–A19) 100 000 gyv. (TB registro duomenys);
- Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, sk. 10 000 gyv.;
- Pėsčiųjų mirtingumas nuo transporto įvykių (V00–V09) 100 000 gyv.;
- Oro teršalų (KD2,5 ir/arba KD10 ir/arba azoto dioksido) vidutinė metinė koncentracija savivaldybėje ($\mu\text{g}/\text{m}^3$);
- Mirtingumas nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- SMR nuo narkotikų sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;
- Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, sk. (2019);
- Sergamumas ŽIV ir jo sukeltomis ligomis 10 000 gyv. (NVSC duomenys);
- Kūdikio mirtingumas 1 000 gyvų gimusių.

2. 21 rodiklių reikšmės yra prastesnės nei Lietuvos vidurkis (raudonoji zona):

- Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0 (HI skaičiavimai);
- Išvengiamas mirtingumas, proc. – pagal jungtinį EBPO ir Eurostato sąrašą;
- Socialinę pašalpą gaunančių šeimų skaičius 1 000 gyventojų;
- Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos proc.;
- Gyventojų skaičiaus pokytis 1 000 gyv.;
- Mirtingumas nuo išorinių priežasčių (V00–Y98) 100 000 gyv.;
- Mirtingumas nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.;
- SMR nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.;
- Mirtingumas nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv.;
- SMR nuo nukritimo (W00–W19) 100 000 gyv.;
- Kūdikio, žindytų išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) (2019);
- Apsilankymų pas gydytojus sk. 1 gyv.;
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19, atsparumas vaistams) (visi) 100 000 gyv.;
- Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15–A19, atsparumas vaistams) 100 000 gyv.;
- Paauglių (15–17 m.) gimdymų sk. 1 000 15–17 m. moterų;
- Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) 100 000 gyv.;

- SMR nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) 100 000 gyv.;
- Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyv.;
- SMR nuo piktybinių navikų (C00–C96) 100 000 gyv.;
- Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.;
- Tikslinės populiacijos dalis, per 2 metų laikotarpį dalyvavusi krūties vėžio prevencinėje programoje, proc.

Kiti 30 rodiklių patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią grupę (geltonoji zona).

IV SKYRIUS SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Remiantis 2025 m. Zarasų rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profiliu, rodiklių santykiu su Lietuvos vidurkiu, jų pokyčiais bei aktualumu savivaldybės gyventojų sveikatai, išskirtos trys prioritetinės visuomenės sveikatos problemos:

1. Gyventojų skaičiaus mažėjimas ir populiacijos senėjimas.

2025 m. Zarasų rajono savivaldybėje toliau mažėjo gyventojų skaičius, išliko ryškiai neigiamas natūralus gyventojų pokytis ir mažas gimstamumas. Šią problemą sustiprina gyventojų amžiaus struktūra – mažėjant jaunesnio amžiaus gyventojų skaičiui ir didėjant vyresnio amžiaus gyventojų daliai, rajono populiacija sensta. Gyventojų skaičiaus pokyčio rodiklis 2025 m. pateko į raudonąją zoną, todėl demografinės tendencijos išlieka viena aktualiausių ilgalaikių savivaldybės problemų.

2. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00–I99) 100 000 gyv.

Kraujotakos sistemos ligos išlieka pagrindine Zarasų rajono gyventojų mirties priežastimi. 2025 m. nuo šių ligų mirė 165 gyventojai, o mirtingumo rodiklis siekė 1 192,7/100 000 gyventojų, palyginti su 665,7/100 000 gyventojų Lietuvoje. Savivaldybės rodiklis Lietuvos vidurkį viršijo 1,79 karto ir pateko į raudonąją zoną. Raudonajai zonai priskirtas ir standartizuoto mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis.

3. Mirtingumas nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv.

2025 m. Zarasų rajono savivaldybėje nepalankiai išsiskyrė mirtingumo nuo paskendimo rodikliai. Tiek bendras mirtingumo nuo paskendimo, tiek standartizuoto mirtingumo nuo paskendimo rodikliai pateko į raudonąją zoną. Atsižvelgiant į Zarasų rajono geografinę specifiką ir didelį vandens telkinių skaičių, ši problema savivaldybei yra ypač aktuali ir reikalauja išsamesnės analizės bei prevencinių priemonių.

Prioritetinių problemų pasirinkimo kriterijai

Prioritetinės Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos problemos atrinktos atsižvelgiant į 2025 m. sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilį, rodiklių santykį su Lietuvos vidurkiu, jų kitimo tendencijas, absoliučius atvejų skaičius bei problemos aktualumą savivaldybės gyventojų sveikatai.

Atrenkant prioritetines problemas buvo vertinama:

1. ar rodiklio reikšmė patenka į raudonąją zoną, rodančią nepalankią savivaldybės situaciją;
2. rodiklio reikšmės santykis su Lietuvos vidurkiu ir jo kitimo tendencija;
3. absoliutus atvejų skaičius ir jo pokyčiai;
4. problemos ilgalaikiškumas, mastas ir reikšmė Zarasų rajono gyventojų sveikatai;
5. galimybės savivaldybės lygmeniu taikyti prevencines ir sveikatos stiprinimo priemones.

Atsižvelgiant į šiuos kriterijus, detalesnei analizei pasirinktos trys prioritetinės problemos: gyventojų skaičiaus mažėjimas ir populiacijos senėjimas, didelis mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų ir mirtingumas nuo paskendimo. Toliau atliekama išsami pasirinktų prioritetinių problemų analizė.

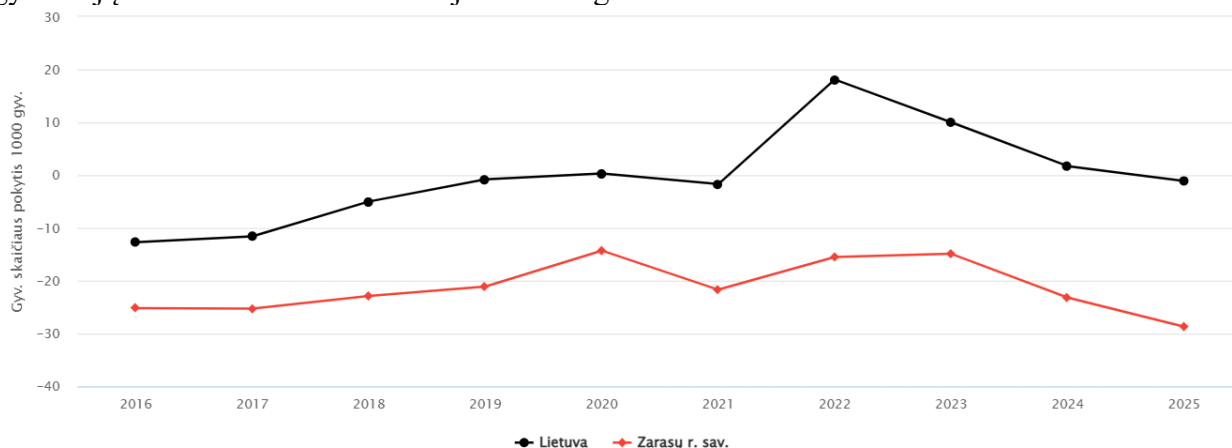
PIRMASIS SKIRSNIS PRIORITETINĖ PROBLEMA. GYVENTOJŲ SKAIČIAUS MAŽĖJIMAS IR POPULIACIJOS SENĖJIMAS

Pirmoji prioritetinė problema siejama su besitęsiančiu Zarasų rajono gyventojų skaičiaus mažėjimu ir ryškiu populiacijos senėjimu. Šie tarpusavyje susiję demografiniai procesai turi reikšmingos įtakos savivaldybės socialinei ir ekonominei raidai, gyventojų sveikatos būklei, sveikatos netolygumams bei sveikatos ir socialinių paslaugų poreikiui. **2025 m. pradžioje Zarasų rajono savivaldybėje gyveno 14 032 nuolatiniai gyventojai**, o 2024 m. pradžioje – 14 361, taigi per metus gyventojų skaičius sumažėjo **329 gyventojais, arba 2,3 proc.**

Neigiamą demografinę situaciją dar labiau išryškina gimimų ir mirčių santykis. **2025 m. Zarasų rajone gimė 59 vaikai, o mirė 292 gyventojai**, todėl natūralus gyventojų pokytis buvo ryškiai neigiamas ir siekė **-233 gyventojus**. Mirusiųjų skaičius buvo beveik **5 kartus didesnis už gimusiųjų skaičių**. Palyginti su 2024 m., kai gimė 75 vaikai, 2025 m. gimusiųjų skaičius sumažėjo 16 vaikų, arba **21,3 proc.** Tai rodo, kad 2024 m. stebėtas nedidelis gimimų skaičiaus padidėjimas buvo trumpalaikis ir nepakeitė ilgalaikės mažėjančio gimstamumo tendencijos.

Gyventojų skaičiaus mažėjimas Zarasų rajone yra ilgalaikis procesas, kurį lemia ne tik neigiamas natūralus gyventojų pokytis, bet ir nepalanki gyventojų amžiaus struktūra. Mažėjant vaikų ir jaunesnio amžiaus gyventojų skaičiui bei santykinai didėjant vyresnio amžiaus gyventojų daliai, rajono visuomenė sensta. Šios tendencijos kelia ilgalaikius iššūkius savivaldybei, nes mažėjant gyventojų skaičiui kartu didėja vyresnio amžiaus žmonėms reikalingų sveikatos priežiūros, slaugos, ilgalaikės priežiūros ir socialinių paslaugų poreikis.

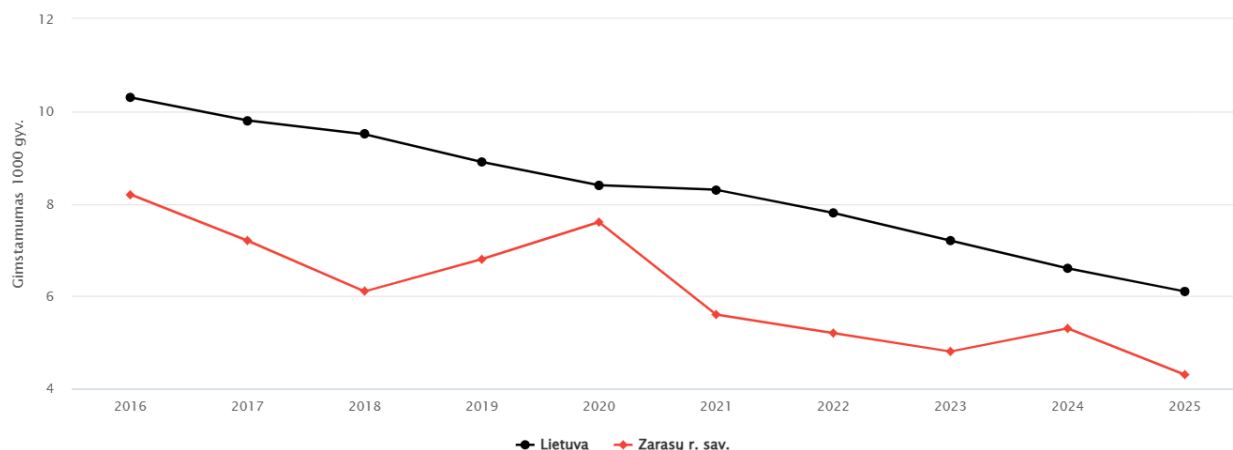
Vertinant trejų metų laikotarpį, **2023–2025 m. gyventojų skaičiaus pokyčio rodiklio vidurkis Zarasų rajono savivaldybėje siekė –22,1/1 000 gyv.** Tai patvirtina, kad neigiama gyventojų skaičiaus kitimo tendencija išlieka ilgalaikė.

3 pav. Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv. 2016–2025 m.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Analizuojant 2016–2025 m. laikotarpį matyti, kad Zarasų rajono savivaldybei būdingas ilgalaikis gyventojų skaičiaus mažėjimas (3 pav.). Visu analizuojamu laikotarpiu gyventojų skaičiaus pokytis rajone išliko neigiamas, o tai rodo nuoseklų depopuliacijos procesą. Nors atskirais metais gyventojų mažėjimo tempas svyravo, ilgalaikė tendencija iš esmės nesikeitė. 2025 m. gyventojų skaičiaus pokyčio rodiklis ir toliau išliko nepalankus bei pateko į raudonąją savivaldybių rodiklių zoną. Ilgalaikį gyventojų skaičiaus mažėjimą lemia keli tarpusavyje susiję demografiniai procesai, iš kurių vienas svarbiausių – mažas gimstamumas ir ryškiai neigiamas natūralus gyventojų pokytis.

4 pav. Gimstamumo rodiklio dinamika Zarasų rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2016–2025 m.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema.

Analizuojant gimstamumo rodiklio dinamiką 2016–2025 m. matyti, kad visu nagrinėjamu laikotarpiu gimstamumas Zarasų rajono savivaldybėje buvo mažesnis nei vidutiniškai Lietuvoje (4 pav.). Nors 2019–2020 m. buvo stebimas laikinas rodiklio padidėjimas, nuo 2021 m. gimstamumas rajone vėl mažėjo. Nedidelis pagerėjimas užfiksuotas 2024 m., tačiau 2025 m. gimstamumo rodiklis sumažėjo iki **4,3/1 000 gyventojų**, kai Lietuvos rodiklis siekė **6,1/1 000 gyventojų**. 2025 m. Zarasų rajone gimė **59 vaikai**, palyginti su 75 vaikais 2024 m., todėl per metus gimusiųjų skaičius sumažėjo **21,3 proc.**

Metai	0–17 m. dalis (proc.)	18–44 m. dalis (proc.)	45–64 m. dalis (proc.)	65+ m. dalis (proc.)
2019 m.	14,9 proc.	27,2 proc.	29,6 proc.	19,5 proc.
2020 m.	14,5 proc.	28,3 proc.	29,6 proc.	19,8 proc.
2021 m.	14,1 proc.	29,1 proc.	29,5 proc.	20 proc.
2022 m.	14 proc.	28,8 proc.	29,2 proc.	20 proc.
2023 m.	13,8 proc.	28,5 proc.	28,8 proc.	20,2 proc.
2024 m.	13,3 proc.	28,3 proc.	28,4 proc.	20,6 proc.
2025 m.	12,9 proc.	28,1 proc.	32,5 proc.	26,5 proc.

5 pav. Zarasų rajono savivaldybės gyventojų dalis pagal amžių procentais 2019–2025 m.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2019–2025 m. Zarasų rajono gyventojų amžiaus struktūros pokyčiai rodo ryškų visuomenės senėjimą (5 pav.). Per šį laikotarpį 0–17 m. amžiaus gyventojų dalis sumažėjo nuo 14,9 proc. iki 12,9 proc., t. y. 2,0 procentinio punkto, o 65 metų ir vyresnių gyventojų dalis padidėjo nuo 19,5 proc. iki 26,5 proc., t. y. 7,0 procentiniais punktais. 2025 m. daugiau nei ketvirtadalį Zarasų rajono gyventojų sudarė 65 metų ir vyresni asmenys, o vaikų ir paauglių dalis nesiekė 13 proc. Didžiausią gyventojų dalį sudarė 45–64 m. amžiaus asmenys – 32,5 proc., todėl ateityje visuomenės senėjimo tendencija gali dar labiau stiprėti. Mažėjanti jaunesnio amžiaus gyventojų dalis ir didėjanti

vyresnio amžiaus gyventojų dalis kartu su mažu gimstamumu bei neigiamu natūraliu gyventojų pokyčiu rodo besitęsiantį Zarasų rajono demografinį disbalansą.

ANTRASIS SKIRSNIS

PRIORITETINĖ PROBLEMA. MIRTINGUMAS NUO KRAUJOTAKOS SISTEMOS LIGŲ (100-199) 100 000 GYV.

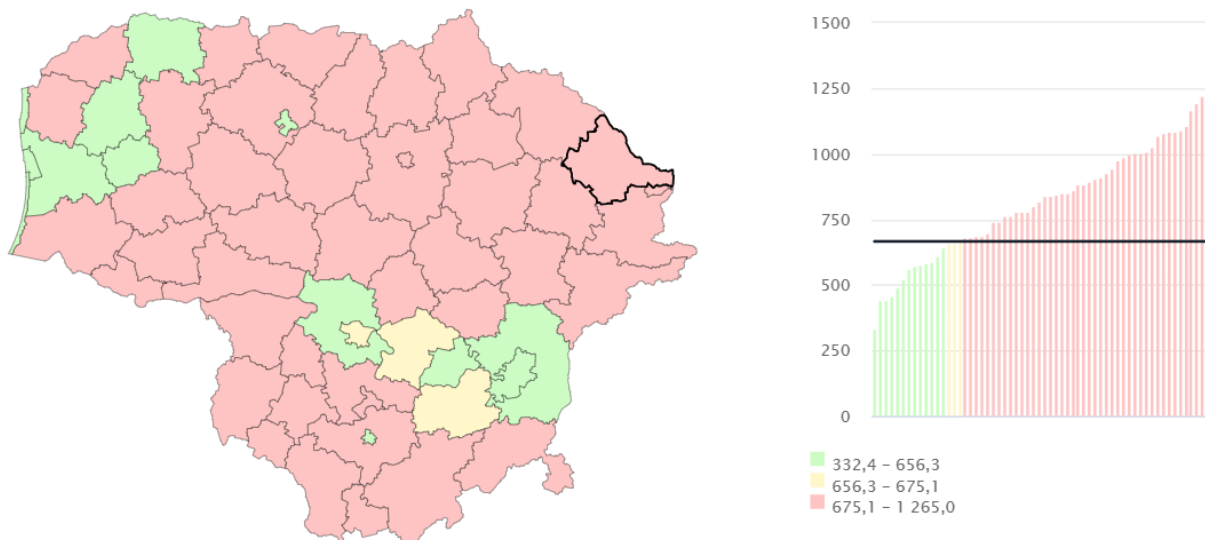
Kraujotakos sistemos ligos išlieka pagrindine mirties priežastimi Zarasų rajono savivaldybėje ir sudaro didžiausią dalį visų gyventojų mirčių. **2025 m. nuo kraujotakos sistemos ligų mirė 165 Zarasų rajono gyventojai**, o 2024 m. – 159 gyventojai. Taigi per metus mirčių skaičius padidėjo 6 atvejais, arba **3,8 proc.**

2025 m. mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis Zarasų rajono savivaldybėje siekė **1 192,7/100 000 gyventojų**, kai Lietuvos vidurkis buvo **665,7/100 000 gyventojų**. Zarasų rajono rodiklis buvo **1,79 karto didesnis už Lietuvos vidurkį** ir pateko į **raudonąją zoną**, rodančią nepalankią savivaldybės situaciją. Nepalankią padėtį patvirtina ir standartizuoto mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis, kuris taip pat pateko į raudonąją zoną.

2023–2025 m. mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklio vidurkis Zarasų rajono savivaldybėje siekė **1 122,4/100 000 gyv.** Tai rodo, kad aukštas mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų nėra vienerių metų reiškinys ir išlieka aktualia rajono visuomenės sveikatos problema.

Didelis mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų Zarasų rajone yra ypač reikšmingas atsižvelgiant ir į savivaldybės gyventojų amžiaus struktūrą. Kaip parodyta analizuojant pirmąją prioritetinę problemą, **2025 m. 65 metų ir vyresni gyventojai sudarė 26,5 proc. rajono gyventojų**, todėl senstanti populiacija yra svarbus veiksnys vertinant kraujotakos sistemos ligų naštą ir su šiomis ligomis susijusių sveikatos priežiūros paslaugų poreikį.

Mirt. nuo kraujotakos sist. ligų (100-199) 100 000 gyv. Metai: 2025 Gini: 0.15

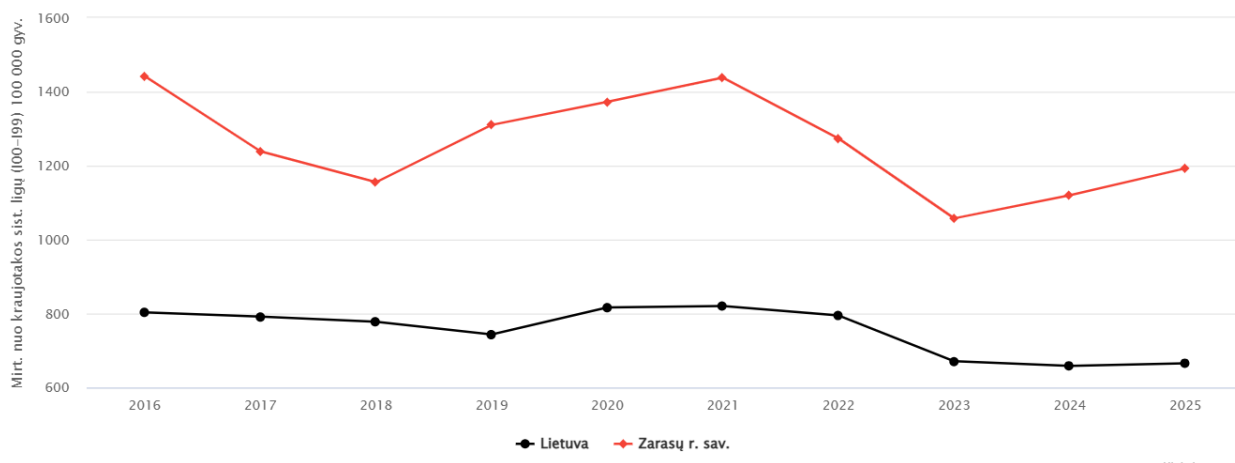
Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Zarasų r. sav.	165	1 192,7	1 017,7	1 389,2

6 pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (100-199) rodiklis Lietuvos savivaldybėse 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2025 m. Lietuvos savivaldybių palyginimas rodo, kad Zarasų rajono savivaldybė pagal mirtingumą nuo kraujotakos sistemos ligų patenka į nepalankiausią – raudonąją – savivaldybių grupę

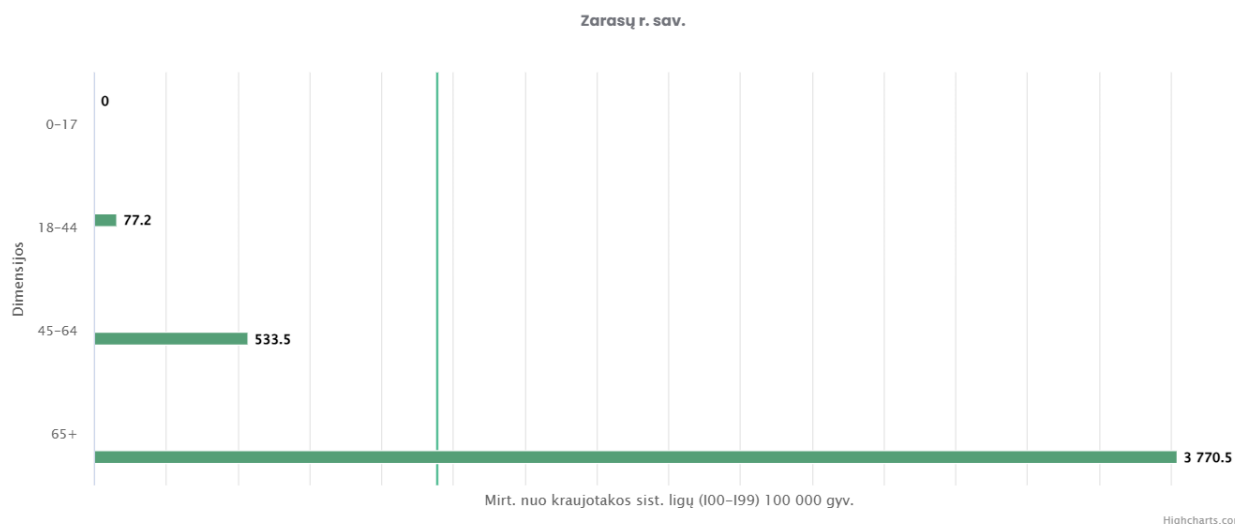
(6 pav.). Zarasų rajono rodiklis buvo vienas aukščiausių šalyje, o tai patvirtina didelę kraujotakos sistemos ligų naštą savivaldybėje.

7 pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų (I00-I99) 2016–2025 m. 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Analizuojant 2016–2025 m. mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų dinamiką matyti, kad visu nagrinėjamu laikotarpiu Zarasų rajono savivaldybės rodiklis buvo gerokai didesnis už Lietuvos vidurkį (7 pav.). Nors rodiklis atskirais metais svyravo, ryškesnis jo sumažėjimas stebėtas 2023 m., tačiau 2024–2025 m. mirtingumas vėl didėjo. 2025 m. Zarasų rajone mirtingumo rodiklis padidėjo nuo 1 120,0 iki 1 192,7/100 000 gyventojų, o Lietuvoje išliko gerokai mažesnis. Ilgalakis atotrūkis nuo šalies vidurkio rodo, kad didelis mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų Zarasų rajone yra ne vienerių metų svyravimas, o tęstinė visuomenės sveikatos problema.

8 pav. Mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų pagal amžiaus grupes 100 000 gyv. 2025 m.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Vertinant mirtingumą nuo kraujotakos sistemos ligų pagal amžiaus grupes, matyti, kad didžiausias mirtingumas 2025 m. buvo 65 metų ir vyresnių Zarasų rajono gyventojų grupėje – 3 770,5/100 000 gyventojų (8 pav.). 45–64 m. amžiaus grupėje rodiklis siekė 533,5/100 000 gyventojų, 18–44 m. grupėje – 77,2/100 000 gyventojų, o 0–17 m. amžiaus grupėje mirčių nuo kraujotakos sistemos ligų neužregistruota. Palyginti su Lietuvos rodikliais, Zarasų rajone mirtingumas buvo didesnis visose suaugusiųjų amžiaus grupėse: Lietuvoje 18–44 m. grupėje jis siekė

18,1, 45–64 m. – 257,9, o 65 metų ir vyresnių grupėje – 2 771,5/100 000 gyventojų. Ryškiausias santykinis skirtumas stebimas 18–44 m. amžiaus grupėje, tačiau vertinant absoliučią ligų naštą didžiausias mirtingumas tenka 65 metų ir vyresniems gyventojams.

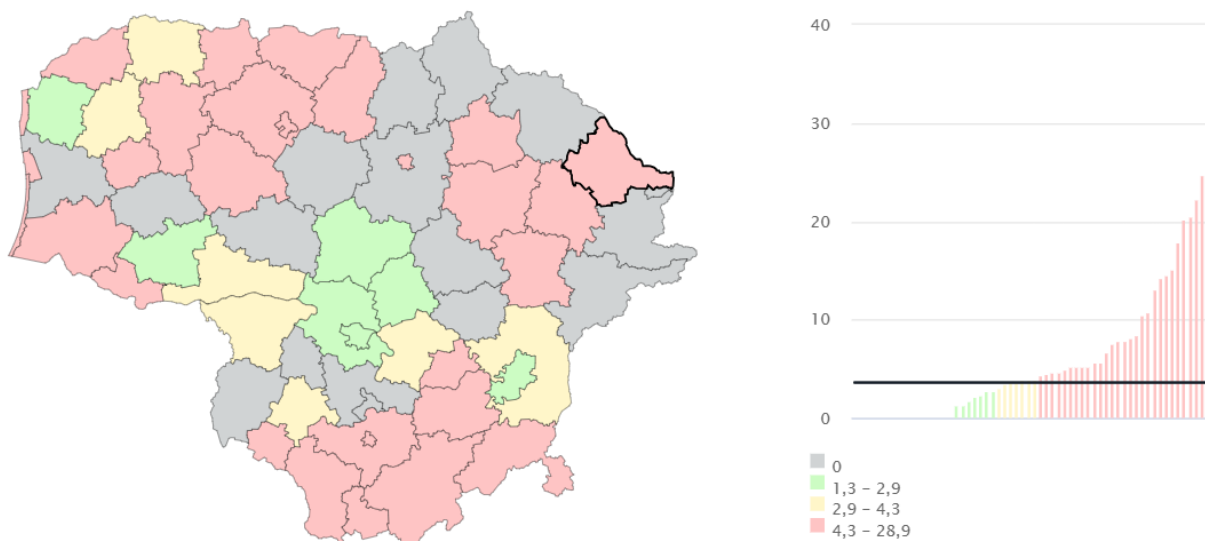
Vertinant kraujotakos sistemos ligų prevenciją svarbus ir tikslinės populiacijos dalyvavimas širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje. 2025 m. Zarasų rajono savivaldybėje programoje dalyvavo 32,4 proc. tikslinės populiacijos. Nepakankamas gyventojų įsitraukimas į prevencinę programą išlieka svarbiu aspektu siekiant anksčiau nustatyti širdies ir kraujagyslių ligų rizikos veiksnius ir mažinti šių ligų sukeltą naštą.

TREČIASIS SKIRSNIS

PRIORITETINĖ PROBLEMA. MIRTINGUMAS NUO PASKENDIMO (W65–W74) 100 000 GYV.

2025 m. Zarasų rajono savivaldybėje nuo paskendimo (W65–W74) mirė 4 gyventojai. Mirtingumo nuo paskendimo rodiklis siekė 28,9/100 000 gyventojų ir pateko į raudonąją zoną, rodančią nepalankią savivaldybės situaciją šalies kontekste. 2023–2025 m. mirtingumo nuo paskendimo rodiklio vidurkis Zarasų rajono savivaldybėje siekė 11,8/100 000 gyventojų. Nors absoliutus mirčių skaičius nėra didelis, dėl nedidelio Zarasų rajono gyventojų skaičiaus pavieniai mirties atvejai daro reikšmingą įtaką metinei rodiklio reikšmei. Todėl mirtingumo nuo paskendimo situaciją svarbu vertinti atsižvelgiant ne tik į 2025 m. reikšmę, bet ir į trejų metų vidurkį bei ilgesnio laikotarpio rodiklio dinamiką.

Mirt. nuo paskendimo (W65–W74) 100 000 gyv. Metai: 2025 Gini: 0.59

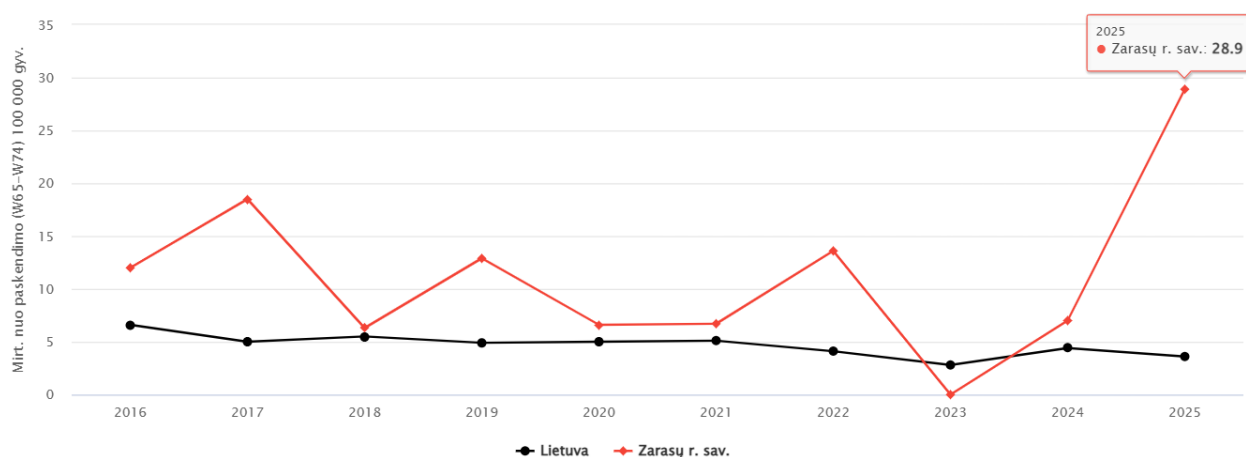

Savivaldybė	Absoliutus sk.	Reikšmė	Apatinis PI	Viršutinis PI
Zarasų r. sav.	4	28,9	7,8	74,0

9 pav. Mirtingumas nuo paskendimo (W65–W74) Lietuvos savivaldybėse 2025 m., 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

2025 m. Lietuvos savivaldybių palyginimas rodo ryškius mirtingumo nuo paskendimo teritorinius netolygumus (9 pav.). Zarasų rajono savivaldybės rodiklis – 28,9/100 000 gyventojų – pateko į nepalankiausią, raudonąją, savivaldybių grupę ir buvo vienas didžiausių šalyje.

10 pav. Mirtingumo nuo paskendimo (W65–W74) dinamika Zarasų rajono savivaldybėje ir Lietuvoje 2016–2025 m., 100 000 gyv.

Šaltinis: Higienos instituto Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Analizuojant 2016–2025 m. mirtingumo nuo paskendimo dinamiką matyti, kad Zarasų rajono savivaldybės rodiklis pasižymi ryškiais metiniais svyravimais (10 pav.). Didžiąją analizuojamo laikotarpio dalį mirtingumas nuo paskendimo Zarasų rajone buvo didesnis nei vidutiniškai Lietuvoje, tačiau atskirais metais rodiklio reikšmės reikšmingai kito. 2023 m. Zarasų rajone mirčių nuo paskendimo neužregistruota, 2024 m. rodiklis siekė 7,0/100 000 gyventojų, o 2025 m. padidėjo iki **28,9/100 000 gyventojų**. Tai buvo didžiausia rodiklio reikšmė Zarasų rajone per visą 2016–2025 m. analizuojamą laikotarpį. Tokius ryškius metinius svyravimus iš dalies lemia nedidelis savivaldybės gyventojų skaičius ir mažas absoliutus paskendimų skaičius – 2025 m. užregistruoti **4 mirties atvejai**.

Vertinant 2025 m. mirtingumą nuo paskendimo pagal amžių matyti, kad mirties atvejai registruoti 45 metų ir vyresnių gyventojų grupėse. 45–64 m. amžiaus grupėje mirtingumo rodiklis siekė **44,5/100 000 gyventojų**, o 65 metų ir vyresnių gyventojų grupėje – **54,6/100 000 gyventojų**. 0–17 m. ir 18–44 m. amžiaus grupėse mirčių nuo paskendimo 2025 m. neužregistruota.

V SKYRIUS IŠVADOS

1) Zarasų rajono savivaldybėje išlieka nepalanki demografinė situacija, kuriai būdingas gyventojų skaičiaus mažėjimas ir visuomenės senėjimas. 2025 m. rajone gimė 59 naujagimiai, mirė 292 gyventojai. 65 metų ir vyresni gyventojai sudarė 26,5 proc., o 0–17 m. gyventojai – 12,9 proc. visų rajono gyventojų. 2023–2025 m. gyventojų skaičiaus pokyčio rodiklio vidurkis siekė **-22,1/1 000 gyv.**, patvirtindamas ilgalaikę gyventojų skaičiaus mažėjimo tendenciją.

2) Bendra Zarasų rajono gyventojų sveikatos situacija išlieka prastesnė nei vidutiniškai Lietuvoje. 2025 m. vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė rajone siekė **73,2 metų** ir buvo 4,7 metų trumpesnė nei Lietuvoje (77,9 metų). Išvengiama mirtingumo rodiklis Zarasų rajone taip pat buvo didesnis nei šalyje – atitinkamai **85,0 proc. ir 76,3 proc.**

3) Viena svarbiausių Zarasų rajono visuomenės sveikatos problemų išlieka didelis mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų. 2025 m. nuo šių ligų mirė **165 gyventojai**, o mirtingumo rodiklis siekė **1 192,7/100 000 gyv.** ir buvo 1,79 karto didesnis už Lietuvos rodiklį. 2023–2025 m. rodiklio vidurkis siekė **1 122,4/100 000 gyv.**, o didžiausias mirtingumas 2025 m. nustatytas 65 metų ir vyresnių gyventojų grupėje.

4) **Didelę lėtinių neinfekcinių ligų naštą rodo ir kiti sveikatos rodikliai.** 2025 m. nuo piktybinių navikų mirė **55 gyventojai**, o mirtingumo rodiklis siekė **397,6/100 000 gyv.** ir buvo 1,45 karto didesnis už Lietuvos vidurkį. Sergamumo II tipo cukriniu diabetu rodiklis siekė **144,6/10 000 gyv.** ir buvo daugiau nei du kartus didesnis už šalies vidurkį. Gyventojų dalyvavimas dalyje ligų prevencinių programų taip pat išliko nepakankamas.

5) **2025 m. išsiskyrė nepalanki mirtingumo nuo paskendimo situacija.** Nuo paskendimo mirė **4 Zarasų rajono gyventojai**, o mirtingumo rodiklis siekė **28,9/100 000 gyv.** ir buvo didžiausias per analizuotą 2016–2025 m. laikotarpį. 2023–2025 m. rodiklio vidurkis siekė **11,8/100 000 gyv.** Vertinant šį rodiklį svarbu atsižvelgti į mažą absoliutų atvejų skaičių ir dėl to galimus ryškius metinius rodiklio svyravimus.

6) **Zarasų rajono socioekonominė situacija išlieka sudėtingesnė nei vidutiniškai šalyje.** 2025 m. ilgalaikio nedarbo lygis siekė **3,0 proc.**, kai Lietuvoje – 1,6 proc., o socialinę pašalpą gaunančių šeimų rodiklis – **28,3/1 000 gyv.**, palyginti su 13,4/1 000 gyv. Lietuvoje. Didesni už šalies vidurkį buvo ir mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, bei policijoje registruotų pranešimų dėl smurto artimoje aplinkoje rodikliai.

7) **2025 m. Zarasų rajono savivaldybėje stebėta ir palankių visuomenės sveikatos rodiklių.** Į geresnių rodiklių grupę pateko sergamumo tuberkulioze (su recidyvais), asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, pėsčiųjų mirtingumo nuo transporto įvykių, mirtingumo ir standartizuoto mirtingumo nuo narkotikų sąlygotų priežasčių, sergamumo ŽIV ir jo sukeltomis ligomis bei kūdikių mirtingumo rodikliai.

VI SKYRIUS REKOMENDACIJOS

Atsižvelgiant į 2025 m. Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rezultatus ir išskirtas prioritетines visuomenės sveikatos problemas, rekomenduojama:

1. **Gyventojų skaičiaus mažėjimo ir visuomenės senėjimo poveikiui mažinti** stiprinti vyresnio amžiaus gyventojų sveikatos išsaugojimo, fizinio aktyvumo, socialinio įsitraukimo ir savarankiškumo palaikymo priemones, plėtoti sveikatos, socialinių ir bendruomeninių paslaugų prieinamumą. Kartu skatinti šeimoms palankią aplinką, vaikų ir jaunimo gerovę bei jų galimybes gyventi, mokytis ir kurti ateitį Zarasų rajone.
2. **Siekiant mažinti mirtingumą nuo kraujotakos sistemos ligų**, stiprinti širdies ir kraujagyslių ligų rizikos veiksnių prevenciją, skatinti gyventojų fizinį aktyvumą, sveikatai palankią mitybą, rūkymo ir žalingo alkoholio vartojimo mažinimą. Didinti gyventojų informuotumą apie širdies ir kraujagyslių ligų rizikos veiksnius, ankstyvuosius simptomus ir savalaikio kreipimosi į sveikatos priežiūros įstaigas svarbą.
3. **Didinti tikslinės populiacijos dalyvavimą širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje**, stiprinant pirminės sveikatos priežiūros įstaigų, visuomenės sveikatos specialistų ir kitų savivaldybės institucijų bendradarbiavimą, aktyviau informuojant bei individualiai kviečiant gyventojus dalyvauti programoje.
4. **Mažinant lėtinių neinfekcinių ligų naštą**, tęsti ir stiprinti piktybinių navikų bei II tipo cukrinio diabeto rizikos veiksnių prevenciją, skatinti gyventojus reguliariai tikrintis sveikatą ir aktyviau dalyvauti valstybės finansuojamose ligų prevencinėse programose. Ypatingą dėmesį skirti mažiau aktyviai prevencinėse programose dalyvaujančioms gyventojų grupėms.
5. **Siekiant mažinti paskendimų riziką**, stiprinti saugaus elgesio prie vandens ir vandenyje prevenciją, informaciją tikslingai skleisti prieš maudymosi sezoną ir jo metu. Bendradarbiaujant savivaldybės institucijoms, visuomenės sveikatos specialistams, bendruomenėms ir kitoms atsakingoms įstaigoms, didinti gyventojų informuotumą apie saugų elgesį prie vandens, alkoholio vartojimo keliamą riziką, gebėjimą įvertinti savo galimybes vandenyje ir pirmosios pagalbos teikimą. Atsižvelgiant į 2025 m. duomenis, prevencinę informaciją tikslinga aktyviai nukreipti ir į 45 metų bei vyresnius gyventojus.

6. **Mažinti socialinių ir ekonominių veiksnių neigiamą poveikį gyventojų sveikatai,** stiprinant savivaldybės, sveikatos priežiūros, visuomenės sveikatos, socialinių paslaugų, švietimo ir kitų sektorių bendradarbiavimą. Ypatingą dėmesį skirti ilgalaikiams bedarbiams, socialinį ir ekonominį pažeidžiamumą patiriančioms šeimoms, bei smurto artimoje aplinkoje riziką patiriantiems asmenims.
 7. **Išlaikyti ir stiprinti sritis, kuriose stebimi palankūs visuomenės sveikatos rodikliai,** tęsiant užkrečiamųjų ligų profilaktikos, traumų ir nelaimingų atsitikimų prevencijos, žalingo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencijos bei motinos ir vaiko sveikatos stiprinimo priemones.
-

DETALŪS METADUOMENYS	
Dokumento sudarytojas (-ai)	Zarasų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras 305968242, Savanorių g. 2, LT-32109 Zarasai
Dokumento pavadinimas (antraštė)	DĖL ZARASŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS 2025 METŲ VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS ATASKAITOS PATEIKIMO
Dokumento registracijos data ir numeris	2026-10-23 Nr. S-46-(1.5 Mr)
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	–
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Daiva Januševičienė, Direktorius
Sertifikatas išduotas	DAIVA JANUŠEVIČIENĖ LT
Parašo sukūrimo data ir laikas	2026-10-23 11:53:35 (GMT+03:00)
Parašo formatas	XAdES-T
Laiko žymoje nurodytas laikas	2026-10-23 11:53:50 (GMT+03:00)
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	SK ID Solutions EID-Q 2021E, SK ID Solutions AS EE
Sertifikato galiojimo laikas	2025-05-23 16:43:09 – 2030-05-23 23:59:59
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	"Registravimas" paskirties metaduomenų vientisumas užtikrintas naudojant "RCSC IssuingCA-2, VI Registru Centras - i.k. 124110246 LT" išduotą sertifikatą "Dokumentų valdymo sistema Avilys, Zarasų rajono savivaldybės administracija, į.k. 188753461 LT", sertifikatas galioja nuo 2024-12-18 12:16:00 iki 2027-12-18 12:16:00
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento priedamų dokumentų skaičius	–
Priedamo dokumento sudarytojas (-ai)	–
Priedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	–
Priedamo dokumento registracijos data ir numeris	–
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Dokumentų valdymo sistema Avilys, versija 3.5.90.2
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Atitinka specifikacijos keliamus reikalavimus. Visi dokumente esantys elektroniniai parašai galioja (2026-10-23 11:54:15)
Paieškos nuoroda	–
Papildomi metaduomenys	Nuorašą suformavo 2026-10-23 11:54:16 Dokumentų valdymo sistema Avilys

Nuorašas tikras
Zarasų rajono savivaldybės visuomenės
sveikatos biuras